

SPIS TREŚCI

1. Anatomia czynnościowa i topograficzna narządów płciowych –	
<i>M. Bruska</i>	23
1.1. Anatomia, topografia i fizjologia narządów płciowych żeńskich	23
1.1.1. Narządy płciowe wewnętrzne żeńskie	23
1.1.1.1. Jajnik	23
1.1.1.2. Jajowód	26
1.1.1.3. Macica	27
1.1.1.4. Pochwa	30
1.1.2. Narządy płciowe zewnętrzne żeńskie	31
1.1.2.1. Wzgórek łonowy	31
1.1.2.2. Wargi sromowe większe	32
1.1.2.3. Szpara sromu	32
1.1.2.4. Wargi sromowe mniejsze	32
1.1.2.5. PrzedSIONEK pochwy	33
1.1.2.6. Opuszki przedSIONKA	33
1.1.2.7. Gruczoły przedSIONKOWE większe i mniejsze	33
1.1.2.8. Łechtaczka	33
1.1.2.9. Unaczynienie i unerwienie sromu niewieściego	34
1.2. Anatomia, topografia i fizjologia narządów płciowych męskich	34
1.2.1. Narządy płciowe wewnętrzne męskie	35
1.2.1.1. Jądro	35
1.2.1.2. Najądrze	37
1.2.1.3. Powrózek nasienny	38
1.2.1.4. Nasieniowód	38
1.2.1.5. Pęcherzyk nasienny	39
1.2.1.6. Przewód wytryskowy	39
1.2.1.7. Gruczoł krokowy	40
1.2.1.8. Gruczoł opuszkowo-cewkowy	40
1.2.2. Narządy płciowe zewnętrzne męskie	41
1.2.2.1. Prącie	41
1.2.2.2. Cewka moczowa męska	43
1.2.2.3. Moszna	44

2. Wady rozwojowe narządów płciowych żeńskich – P. Jasiński, D. Rabeiga	45
2.1 Pierwotna gonada dwupłciowa i kariotyp	45
2.2. Formowanie jajników	48
2.3. Formowanie się żeńskich wewnętrznych narządów płciowych	49
2.4. Formowanie się żeńskich zewnętrznych narządów płciowych	49
2.5. Wady rozwojowe narządów płciowych u osób z kariotypem 46 XX – genetyczną płcią żeńską	51
2.5.1. Wady jajników	51
2.5.2. Wady jajowodów, macicy i pochwy	52
2.5.2.1. Wady jajowodów	54
2.5.2.2. Wady macicy i pochwy	54
2.5.3. Wady zewnętrznych narządów płciowych	58
2.5.4. Uwagi dotyczące diagnostyki i leczenia wad rozwojowych żeńskich narządów płciowych	58
3. Higiena kobiety – D. Rabeiga, J. Konieczna, E. Głyda	60
3.1. Higiena okresu pokwitania	60
3.1.1. Higiena skóry, włosów i narządów płciowych zewnętrznych	60
3.1.2. Higiena narządu wzroku, słuchu, układu nerwowego i jamy ustnej	61
3.2. Higiena kobiety w okresie rozrodczym	62
3.3. Higiena kobiety w okresie okołomenopauzalnym i starczym	63
3.3.1. Higiena życia	64
4. Badanie ginekologiczne	66
4.1. Badanie ginekologiczne osoby dorosłej – T. Opala	66
4.2. Badanie ginekologiczne dziecka – I. Rzepka-Górska, A. Błogowska	69
4.2.1. Wywiad	70
4.2.2. Przedmiotowe badanie kliniczne	70
4.2.3. Badania dodatkowe	71
5. Diagnostyczne metody obrazowania w ginekologii	73
5.1. Ultrasonografia – P. Grądzki, G. Bręborowicz, E. Głyda	73
5.1.1. Zasada uzyskiwania obrazu	74
5.1.2. Aparatura USG	74
5.1.3. Przygotowanie do badania	75
5.1.4. Choroby wykrywane badaniem USG	75
5.1.5. Ultrasonografia w diagnostyce rozrodczości	78
5.1.6. Zastosowanie nowych technik obrazowania w ginekologii	80
5.2. Inne metody obrazowania stosowane w ginekologii – I. Szpakowska-Rzyska, K. Rzymski	80

5.2.1. Klasyczne metody radiologiczne	81
5.2.2. Tomografia komputerowa (TK)	84
5.3. Tomografia rezonansu magnetycznego (MR) – <i>I. Szpakowska-Rzyska, K. Rzymski</i>	85
6. Diagnostyka laboratoryjna w ginekologii	88
6.1. Organizacja pracy w laboratorium – <i>M. Chuchracki, E. Głyda</i>	88
6.2. Pobieranie i przechowywanie materiału biologicznego – <i>M. Chuchracki, A. Szumata-Kąkol, E. Głyda</i>	89
6.2.1. Pobieranie i przechowywanie moczu	91
6.2.2. Pobieranie i przechowywanie krwi	92
6.3. Zasady przygotowania materiału do badań mikrobiologicznych – <i>A. Szumata-Kąkol</i>	96
6.4. Badanie patomorfologiczne – <i>P. Jasiński, T. Pisarski</i>	100
6.4.1. Rodzaje badania patomorfologicznego	100
6.4.2. Zakres badania patomorfologicznego.	102
6.4.3. Postępowanie rutynowe z przesłanym materiałem tkankowym i zwłokami	103
6.4.4. Rozpoznanie końcowe (ostateczne) mikroskopowe	105
6.4.5. Terminarz badań.	106
6.4.6. Dokumentacja	106
7. Endokrynologia ginekologiczna	108
7.1. Zaburzenia okresu dziecięcego i dojrzewania – <i>I. Rzepka-Górska, S. Wołczyński, T. Opala</i>	108
7.1.1. Czynniki wpływające na rozwój płciowy	108
7.1.1.1. Hormony podwzgórzowe i masa ciała	108
7.1.1.2. Wiek ginekologiczny i wiek kalendarzowy	109
7.1.2. Zaburzenia miesiączkowania	109
7.1.2.1. Postępowanie w nieregularnych miesiączkach okresu dojrzewania	110
7.1.3. Przedwczesne dojrzewanie płciowe.	110
7.1.3.1. Przedwczesne dojrzewanie płciowe pochodzenia ośrodkowego	110
7.1.3.2. Przedwczesny rozwój sutków	111
7.1.3.3. Przedwczesny rozwój owłosienia łonowego	111
7.1.3.4. Przedwczesne pokwitanie pochodzenia jajnikowego	111
7.1.3.5. Przedwczesne pokwitanie w przebiegu organicznych zmian w ośrodkowym układzie nerwowym	111
7.1.4. Opóźnione pokwitanie	112
7.1.4.1. Dysgenезja gonad	112
7.1.4.1.1. Zespół Turnera	112
7.1.4.1.2. Czysta dysgenезja gonad	113
7.1.4.2. Wrodzony przerost nadnerczy	113
7.1.4.3. Zespół niewrażliwości na androgeny	114

7.1.5.	Zahamowanie pokwitania lub zahamowanie rozwoju płciowego . . .	114
7.1.5.1.	Jadłowstręt psychiczny	115
7.1.5.2.	Przedwczesne wygasanie czynności jajników	115
7.1.6.	Wady rozwojowe narządów płciowych	116
7.2.	Zaburzenia hormonalne okresu rozrodczego – <i>S. Wołczyński</i>	116
7.2.1.	Szczegółowa charakterystyka kliniczna pacjentek z zaburzeniami rytmu krwawień według WHO	119
7.2.1.1.	Grupa I. Niewydolność układu podwzgórzowo- -przysadkowego	119
7.2.1.2.	Grupa II. Dysfunkcja układu podwzgórzowo- -przysadkowego	120
7.2.1.3.	Grupa III. Niewydolność jajników pierwotna i wtórna . . .	122
7.2.1.4.	Grupa IV. Wady macicy i dróg wyprowadzających	123
7.2.1.5.	Grupy V i VI. Stany hiperprolaktynemii	124
7.2.1.6.	Grupa VII. Niewydolność układu podwzgórzowo- -przysadkowego spowodowana obecnością guza innego niż prolactinoma	125
7.2.2.	Inne zaburzenia hormonalne nieobjęte klasyfikacją WHO	125
7.2.2.1.	Zespół napięcia przedmiesiączkowego	125
7.2.2.2.	Częste miesiączkowanie	126
7.2.2.3.	Niewydolność lutealna	126
7.3.	Okres okołomenopauzalny i pomenopauzalny – <i>T. Opala</i>	126
7.3.1.	Objawy kliniczne zespołu klimakterycznego	127
7.3.2.	Zmiany zanikowe w tkankach estrogenozależnych	128
7.3.3.	Zmiany w układzie kostnym – osteoporoza	128
7.3.4.	Zaburzenia metaboliczne po menopauzie	130
7.3.5.	Leczenie w okresie około- i pomenopauzalnym	131

8. Zaburzenia płodności 133

8.1.	Epidemiologia i metody diagnostyczne – <i>T. Opala, J. Woźniak, D. Rąbiega, P. Rzymiński</i>	133
8.1.1.	Przyczyny niepłodności	134
8.1.2.	Diagnostyka niepłodności	135
8.2.	Niepłodność żeńska – <i>J. Skrzypczak</i>	137
8.2.1.	Definicja niepłodności żeńskiej	138
8.2.2.	Badania diagnostyczne	138
8.2.3.	Rodzaje niepłodności żeńskiej	143
8.2.3.1.	Niepłodność endokrynologiczna	143
8.2.3.1.1.	Brak owulacji	143
8.2.3.1.2.	Niewydolność ciała żółtego	146
8.2.3.2.	Niepłodność jajowodowa	147
8.2.3.3.	Niepłodność maciczna	148
8.2.3.4.	Niepłodność szyjkowa	148
8.2.3.5.	Niepłodność immunologiczna	149
8.3.	Niepłodność męska – <i>W. Kuczyński</i>	149
8.3.1.	Przyczyny niepłodności męskiej	149
8.3.1.1.	Przyczyny przedjądrowe	150

8.3.1.1.1.	Czynniki genetyczne	150
8.3.1.1.2.	Czynniki hormonalne	150
8.3.1.1.3.	Dysfunkcje płciowe i ejakulacyjne	150
8.3.1.2.	Przyczyny jądrowe	151
8.3.1.2.1.	Przyczyny wrodzone	151
8.3.1.2.2.	Infekcje	151
8.3.1.2.3.	Przyczyny naczyniowe	151
8.3.1.2.4.	Czynniki antyspermatogenne	152
8.3.1.2.5.	Przyczyny immunologiczne	152
8.3.1.3.	Przyczyny pozajądrowe	152
8.3.1.3.1.	Niepłodność zaporowa	152
8.3.1.3.2.	„Wrogość najądrzy”	153
8.3.1.3.3.	Infekcje gruczołów dodatkowych	153
8.3.2.	Diagnostyka męskiej niepłodności	153
8.3.3.	Najczęstsze przyczyny męskiej niepłodności	154
8.4.	Andrologia – <i>W. Kuczyński</i>	155
8.4.1.	Rozwój i funkcjonowanie męskiego układu rozrodczego	155
8.4.1.1.	Jądra	155
8.4.1.2.	Najądrza, nasieniowody	155
8.4.1.3.	Prącie	156
8.4.2.	Oś przysadka–podwzgórze–jądro	156
8.4.3.	Obwodowe działanie androgenów	156
8.4.4.	Prawidłowe nasienie	157
8.4.5.	Nomenklatura niektórych zmian nasienia	158
8.5.	Niemожność donoszenia ciąży – <i>K. Chmaj-Wierzchowska, G. Bręborowicz</i>	158
8.5.1.	Poronienie	159
8.5.2.	Ciąża obumarła	162
8.5.3.	Ciąża ectopowa	163
8.5.4.	Niewydolność cieśniowo-szyjkowa	166
8.5.5.	Poród przedwczesny	168
8.6.	Techniki wspomaganego rozrodu – <i>S. Wolczyński</i>	170
8.6.1.	Inseminacje	171
8.6.2.	Pozaustrojowe zapłodnienie i transfer zarodka do jamy macicy (IVF-ET)	172
9.	Planowanie rodziny i antykoncepcja – <i>M. Klimek</i>	176
9.1.	Antykoncepcja hormonalna	177
9.2.	Antykoncepcja wewnątrzmaciczna	180
9.3.	Antykoncepcja mechaniczna	181
9.4.	Metoda termiczna	181
9.5.	Metoda Billingsa	181
10.	Fizjologia i patologia seksualna kobiet – <i>J. Więznowski, P. Rzymki</i>	182
10.1.	Fizjologia	182
10.2.	Patologia	184

10.3. Zaburzenia funkcji seksualnych (dysfunkcje)	185
10.4. Przyczyny dysfunkcji seksualnych	186
10.5. Skłonności dewiacyjne (parafilia) i uzależnienia (seksoholizm)	187
10.6. Uzależnienie od seksu	187
10.7. Przemoc seksualna	188
10.8. Edukacja seksualna	189
10.9. Seksualność po menopauzie	189
11. Psychosomatyczne reakcje w ginekologii	190
11.1. Zespoły bólowe – <i>J. Woźniak, T. Olejniczak</i>	190
11.2. Zespół napięcia przedmiesiączkowego – <i>M. Szymczak, T. Czerniak, J. Woźniak</i>	193
11.3. Jadłowstręt psychiczny – <i>I. Rzepka-Górska</i>	194
11.4. Zespół pokastracyjny – <i>M. Szymczak, J. Woźniak</i>	196
11.5. Psychologiczne konsekwencje chorób nowotworowych – <i>E. Mojs, S. Suchocki, T. Opala</i>	197
11.5.1. Reakcje emocjonalne na pierwsze objawy chorobowe	199
11.5.2. Psychologiczna adaptacja do zabiegów operacyjnych i dalszego leczenia	201
11.5.3. Sytuacja kobiet po leczeniu i hospitalizacji	202
11.5.4. Opieka paliatywna	203
11.6. Ciąża urojona – <i>M. Mróz, W. Strzelecki</i>	204
11.7. Zespół poaborcyjny – <i>M. Szymczak, W. Strzelecki, J. Woźniak</i>	205
11.8. Psychologiczne problemy w leczeniu niepłodności – <i>J. Łuczak-Wawrzyniak, J. Skrzypczak</i>	207
11.9. Problemy psychologiczne i społeczne chorych z nietrzymaniem moczu – <i>M. Pisarska, E. Mojs, S. Sajdak</i>	209
12. Zapalenia narządów płciowych i gruczołu piersiowego – W. Sawicki, B. Śpiewankiewicz, J. Stelmachów	212
12.1. Endogenna flora bakteryjna narządu płciowego kobiety	212
12.2. Zapalenie sromu, pochwy i szyjki macicy	213
12.2.1. Zapalenie sromu i pochwy	213
12.2.1.1. Grzybicze zakażenia sromu i pochwy	214
12.2.1.2. Rzęsistkowica	215
12.2.1.3. Bakteryjne zapalenie pochwy	215
12.2.1.4. Zapalenie szyjki macicy	217
12.2.1.5. Zapalenie gruczołu przedsionkowego większego (Bartholina)	218
12.3. Zapalenia w obrębie miednicy mniejszej	219
12.3.1. Zapalenia w następstwie operacji ginekologicznych	219
12.3.2. Zapalenia przenoszone drogą płciową (zapalenie narządów miednicy mniejszej – PID)	219
12.4. Zapalenia gruczołu piersiowego	220

13. Endometrioza – J. Skrzypczak	222
13.1. Etiologia i patogeneza	222
13.2. Umiejscowienie i podział	224
13.3. Rozpoznanie	225
13.4. Następstwa endometriozy	227
13.5. Leczenie	228
14. Choroby zakaźne w ginekologii – B. Jaczewski, P. Oszukowski	232
14.1. Kiła	232
14.2. Rzeżączka	233
14.3. Rzęsistkowica	234
14.4. Opryszczka narządów płciowych	234
14.5. Zakażenia wirusem brodawczaka ludzkiego	235
14.6. Zakażenia mykoplazmą	235
14.7. Zakażenie chlamydia	236
14.8. Ziarnica weneryczna pachwin	236
14.9. Wrzód weneryczny	236
14.10. AIDS	237
14.11. Zapobieganie zakażeniom personelu medycznego	237
15. Zmiany nowotworowe narządów płciowych i sutka	239
15.1. Zmiany nowotworowe w gruczołach piersiowych – P. Uchman, J. Stanek, S. Sajdak, G. Bręborowicz	239
15.1.1. Rozpoznawanie guzów piersi	239
15.1.2. Leczenie nowotworów gruczołów piersiowych	246
15.2. Zmiany nowotworowe szyjki macicy – A. Wojtyś, M. Wiecheć, M. Klimek	248
15.2.1. Anatomia szyjki macicy	248
15.2.2. Zmiany patologiczne	249
15.2.3. Diagnostyka patologii szyjki macicy	250
15.2.4. Patologia szyjki macicy	251
15.2.5. Leczenie raka szyjki macicy	253
15.3. Nowotwory jajnika – S. Suchocki	253
15.4. Nowotwory sromu – S. Suchocki	257
15.4.1. Torbiel gruczołu przedsionkowego większego (Bartholina)	257
15.4.2. Kłykciny kończyste	257
15.4.3. Stany przedrakowe	258
15.4.4. Rak sromu naciekający	259
15.5. Nowotwory trzonu macicy – A. Reroń	260
15.5.1. Mięśniaki macicy	260
15.5.2. Mięsaki macicy	265
15.5.3. Patologiczne rozrosty	266
15.5.4. Rak endometrium	268
15.6. Radioterapia – M. Jurczyk, T. Opala	271

15.6.1.	Opis fizyczny powstawania i działania promieniowania jonizującego	271
15.6.2.	Pojęcie dawki promieniowania jonizującego	274
15.6.3.	Kwalifikacja pacjenta do leczenia metodą radioterapii	276
15.6.3.1.	Planowanie rozkładu dawek promieniowania X lub gamma	276
15.6.3.2.	Krótki opis oddziaływania fotonów z materią	277
15.6.3.3.	Procentowa dawka głęboka – PDG	278
15.6.4.	Aparatura	279
15.6.5.	Zapewnienie jakości i jej kontrola	281
15.6.6.	Opieka pielęgnacyjna nad chorym poddawanym leczeniu	281
15.7.	Chemioterapia – <i>S. Sajdak, K. Malinger, T. Opala</i>	282
15.7.1.	Zagrożenie personelu podczas przetwarzania cytostatyków	283
15.7.2.	Przygotowanie chorych do chemioterapii	284
15.7.3.	Zaburzenia czynności przewodu pokarmowego chorych poddanych leczeniu cytostatykami	285
16.	Nietrzymanie moczu u kobiet – <i>J. Kotarski, M. Pisarska</i>	
	<i>W. Bednarek, G. Stadnicka</i>	286
16.1.	Fizjologia mikcji	287
16.2.	Diagnostyka nietrzymania moczu	288
16.3.	Zasady profilaktyki wysiłkowego nietrzymania moczu	290
16.4.	Leczenie niezabiegowe wysiłkowego nietrzymania moczu	292
16.4.1.	Kinezyterapia	292
16.4.2.	Biofeedback	294
16.4.3.	Elektrostymulacja	295
16.4.4.	Terapia behawioralna	295
16.5.	Leczenie operacyjne nietrzymania moczu	296
17.	Stany naglące w ginekologii wymagające szybkiej interwencji	302
17.1.	Wstęp – <i>L. Marianowski, K. Bobrowska</i>	302
17.1.1.	Ogólne zasady postępowania	302
17.1.2.	Ostre bóle brzucha z przyczyn ginekologicznych	303
17.1.3.	Krwawienia z dróg rodnych	305
17.2.	Krwotoki zagrażające życiu – <i>S. Sobieszczyk, G. Bręborowicz</i>	308
17.2.1.	Fizjologiczne reakcje ustroju na nagłą utratę krwi	309
17.2.2.	Kryteria rozpoznania nadmiernej utraty krwi	309
17.2.3.	Ciężkie krwawienia pooperacyjne	310
17.2.3.1.	Przygotowanie pacjentek do zabiegów potencjalnie zagrażających krwawieniem	310
17.2.3.2.	Wstrząs krwotoczny	310
17.2.3.3.	Leczenie krwawień w okresie okołoperacyjnym	311
17.2.3.4.	Krwotoki u pacjentek z dużym ryzykiem operacyjnym	312
17.2.3.5.	Możliwości farmakologicznej minimalizacji okołoperacyjnej utraty krwi	313

17.2.4.	Krwawienie u Świadka Jehowy	314
17.3.	Standardy postępowania w ginekologii w stanach nagłych – <i>T. Opala, M. D. Głowacka, T. Czerniak, L. Adamska</i>	314
17.3.1.	Wstępne określenie stanu ogólnego pacjenta i określenie kolejności przyjęcia pacjentów	314
17.3.2.	Pacjenci w złym stanie ogólnym wymagający pilnej interwencji	315
17.3.3.	Dokumenty pacjenta i dokumentacja w szpitalu	316
17.3.4.	Postępowanie podczas badania przy podejrzeniu o gwałt	317
18.	Leczenie operacyjne w ginekologii	319
18.1.	Przygotowanie do operacji ginekologicznych – <i>T. Opala, J. Woźniak, B. Skrzypczak, I. Myćka</i>	319
18.1.1.	Przygotowanie na oddziale	320
18.1.2.	Wywiad	320
18.1.3.	Badanie przedmiotowe	321
18.1.4.	Badanie ginekologiczne i USG	321
18.1.5.	Obserwacja chorej	321
18.1.6.	Badania laboratoryjne	321
18.1.7.	Różnicowanie	322
18.1.8.	Badanie konsultacyjne	322
18.1.9.	Droga, rodzaj i metoda operacji	323
18.1.10.	Bezpośrednie przygotowanie do operacji	324
18.2.	Zasady instrumentowania – <i>S. Sajdak, I. Stężycka, M. Wilczak</i>	325
18.2.1.	Zapobieganie zakażeniom	325
18.3.	Znieczulanie do operacji ginekologicznych – <i>S. Sobieszczyk, J. Sosnowska</i>	328
18.4.	Opieka pooperacyjna – <i>J. Woźniak, I. Myćka, B. Skrzypczak, M. Wilczak, T. Opala</i>	334
18.4.1.	Opieka pooperacyjna na oddziale intensywnej terapii	335
18.4.2.	Opieka pooperacyjna na oddziale	336
18.4.3.	Powikłania	338
18.5.	Rehabilitacja po zabiegach ginekologicznych – <i>I. Słomko, J. Woźniak</i>	340
18.5.1.	Cele rehabilitacji	341
18.5.2.	Rehabilitacja przed zabiegami operacyjnymi i po tych zabiegach	341
18.5.3.	Rehabilitacja po operacjach plastycznych krocza	343
18.5.4.	Rehabilitacja w osteoporozie	343
18.6.	Fizjoterapia w ginekologii – <i>I. Słomko, J. Woźniak</i>	345
18.7.	Leczenie balneoklimatyczne – <i>T. Olejniczak, E. Głyda</i>	348
19.	Zabiegi i sprzęt endoskopowy używany w ginekologii – <i>M. Wilczak, J. Woźniak, I. Stężycka, S. Sajdak</i>	350
19.1.	Wypożyczenie do zabiegów endoskopowych	351
19.1.1.	Laparoskopia	351
19.1.2.	Histeroskopia	354

19.2. Wskazania, przeciwwskazania, powikłania i technika zabiegów endoskopowych	356
19.2.1. Laparoscopia	356
19.2.2. Histeroscopia	358
20. Rekomendacja „od gabinetu ginekologicznego do sali operacyjnej”	361
20.1. Certyfikacja w zakresie norm ISO – <i>L. Adamska, E. Łabędzka-Adamek, A. M. Stanek, T. Opala</i>	361
20.2. Doskonalenie kadr medycznych szpitala – <i>M. D. Głowacka</i>	365
20.3. Zasady organizacji gabinetów ginekologiczno-położniczych – <i>J. Sosnowska, L. Adamska, T. Opala</i>	368
20.4. Zasady organizacji oddziału ginekologiczno-położniczego – <i>J. Sosnowska, L. Adamska, T. Opala</i>	371
20.5. Zasady organizacji gabinetu zabiegowego – <i>M. Wilczak, J. Sosnowska, A. M. Stanek</i>	374
20.6. Zasady organizacji izby przyjęć – <i>J. Sosnowska, L. Adamska, T. Opala</i>	377
20.7. Zasady organizacji oddziału operacyjnego – <i>S. Sajdak, I. Stężycka, T. Opala</i>	379
21. Zakażenia wewnątrzszpitalne – <i>W. Olszak, M. Ziarnik, K. Drews</i>	381
21.1. Profilaktyka i system zwalczania zakażeń szpitalnych w placówkach służby zdrowia	384
21.2. Definicja zakażeń szpitalnych i związane z nią podstawowe pojęcia . . .	387
21.3. Rodzaje zakażeń szpitalnych i drogi ich szerzenia	388
21.4. Drogi szerzenia	389
21.5. Rodzaje drobnoustrojów powodujących zakażenia szpitalne	390
21.6. Kliniczne postacie zakażeń szpitalnych i zapobieganie ich powstawaniu .	392
21.6.1. Zakażenia dróg moczowych	392
21.6.2. Zakażenia dróg oddechowych	394
21.6.3. Posocznica	394
21.6.4. Zakażenia na oddziałach ginekologiczno-położniczych	396
21.6.5. Zakażenia ran chirurgicznych	399
21.7. Specyfika pracy oddziałów a ryzyko wystąpienia zakażeń szpitalnych . .	401
21.8. Postępowanie w przypadku chorób zakaźnych	404
21.9. Izolacja ochronna	405
21.10. Zapobieganie zakażeniom wśród pracowników opieki zdrowotnej	405
21.11. Postępowanie po ekspozycji na krew i inny potencjalnie infekcyjny materiał (IPIM) mogący przenosić zakażenie HIV, HBV, HCV	407
21.12. Higiena i ochrona rąk	409
21.13. Sterylizacja	414
21.14. Służby pomocnicze szpitala	422
21.15. Usuwanie odpadów szpitalnych	423

22. Programy profilaktyczne – B. Stysiak-Czekalska, M. D. Głowacka, T. Opala	426
22.1. Definicje	426
22.2. Cele programów profilaktycznych	427
22.3. Organizacja badań przesiewowych	427
22.4. Program profilaktyki raka gruczołu piersiowego	428
22.5. Program profilaktyki raka szyjki macicy	428
23. Przepisy prawne	432
23.1. Etyka pielęgniarki i położnej – A. M. Stanek, M. D. Głowacka, J. Sosnowska	432
23.2. Prawa pacjenta – M. D. Głowacka, J. Sosnowska, E. Łabędzka-Adamek, L. Adamska	434
23.3. Wybrane przepisy prawne w ginekologii i położnictwie – A. Chudziak, E. Łabędzka-Adamek	437
23.4. Odpowiedzialność pielęgniarki i położnej w świetle obowiązującego prawa – J. Sosnowska, A. Chudziak, M. D. Głowacka, L. Adamska	440
24. Informatyka w ginekologii	443
24.1. Rola informacji w zarządzaniu szpitalem – M. D. Głowacka	443
24.2. Zastosowanie Internetu w ginekologii i edukacji – P. Rzymiski	450
Skorowidz	453